

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Bruselis, 2010.6.9
KOM(2010) 296 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Naujasis postūmis Europos bendradarbiavimui profesinio mokymo srityje,
siekiant paremti strategiją „Europa 2020“**

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Naujasis postūmis Europos bendradarbiavimui profesinio mokymo srityje,
siekiant paremti strategiją „Europa 2020“**

1. ĮŽANGA

Žmogiškojo kapitalo kokybė gali nulemti Europos sėkmę. Strategijoje „Europa 2020“¹ itin daug dėmesio skiriama švietimui ir mokymui, siekiant „pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo“. Šis komunikatas – tai atsakas į strategijos „Europa 2020“ raginimą stiprinti profesinio mokymo patrauklumą, kuriuo profesinio mokymo galimybės paskirstomos atsižvelgiant į pavyzdines iniciatyvas „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“ ir „Judus jaunimas“, įskaitant Jaunimo užimtumo sistemą.

Profesinis mokymas turi atlikti dvejopą funkciją – būti priemone, kuri padėtų tenkinti artimiausius ir būsimus Europos įgūdžių poreikius, ir kartu mažinti krizės socialinį poveikį bei padėti po jos atsigauti. Siekiant šių dvilypių uždavinių būtina vykdyti skubias reformas. Tobulinti įgūdžius² Europoje tampa dar svarbiau atsižvelgiant į pasaulinę konkurencinę kovą dėl talentų ir sparčią švietimo bei mokymo sistemų plėtrą besiformuojančios ekonomikos šalyse, pavyzdžiui, Kinijoje, Brazilijoje ar Indijoje.

Prognozuojama, kad iki 2020 m. reikės daug vidutinės ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų³. Dėl besitęsiančio IRT grindžiamo produktų ir procesų vystymosi, mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos ir gyventojų senėjimo keisis darbo vietos ir socialinės struktūros; švietimas ir mokymas, įskaitant profesinį mokymą, turi atitinkamai prie jų prisitaikyti. **Pirminis profesinis mokymas** turi jaunimui suteikti kintančioms darbo rinkoms būtinų įgūdžių, kaip antai e. įgūdžių⁴, ir labai išvystytų bendrųjų gebėjimų⁵, kaip antai skaitmeninio ir daugialypės terpės raštingumo, kuriuo siekiama skaitmeninių žinių⁶; jis turi atlikti svarbią funkciją sprendžiant didelio jaunimo nedarbo Europoje problemą. Be to, kadangi tradicinę gyvenimo seką „mokymas–darbas–pensija“ pakeis gyvenimo vidurio karjeros ir profesijų pokyčiai, suaugę žmonės galėtų atnaujinti įgūdžius ir gebėjimus per

---

¹ COM (2010) 2020.

² Terminui „įgūdžiai“ priskiriamos žinios, įgūdžiai ir gebėjimai, kaip apibrėžta Europos kvalifikacijų sandaroje.

³ Remiantis 2010 m. vasario mėn. CEDEFOP atlikta būsimų įgūdžių poreikių iki 2020 m. prognoze, ES bus 15,6 mln. naujų darbo vietų aukštojo mokslo absolventams ir 3,7 mln. naujų darbo vietų vidurinių mokyklų abiturientams. Priešingai, darbo vietų nekvalifikuotiems arba žemos kvalifikacijos darbuotojams skaičius sumažės 12 mln.

⁴ COM (2007) 496, „E. įgūdžiai 21-ajam amžiui“. Prognozuojama, kad per penkerius metus 90 % darbo vietų bus būtini IRT įgūdžiai (IDC, 2009 m.).

⁵ OL L 394, 2006 12 30, p. 10, Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų.

⁶ COM (2010) 245 „Europos skaitmeninė darbotvarkė“.

tęstinį profesinį mokymą. Naujausioje Ekspertų ataskaitoje dėl naujų gebėjimų naujoms darbo vietoms⁷ pateikiamos rekomendacijos abiem profesinio mokymo sistemoms.

Profesinis mokymas taip pat turi padėti spręsti platesnio pobūdžio visuomenės problemas, ypač skatinti socialinę įtrauktį. Labai svarbu sudaryti sąlygas visiems darbingo amžiaus žmonėms dalyvauti ekonominiame ir socialiniame gyvenime, sudarant prielaidas ir lygiavertes mokymo galimybes.

Ekonomikai tampant ekologiškesne, sukuriama naujų darbo vietų, kurioms būtini nauji įgūdžiai. Reikėtų pritaikyti profesinio mokymo sistemas, kad darbo jėga galėtų pritaikyti turimus įgūdžius prie darbo rinkos poreikių, būtinų aplinkosaugos požiūriu tvariai ekonomikai, pagrįstai gebėjimais grindžiamomis mokymo sąvokomis.

Profesinį mokymą Europoje sudaro įvairios nacionalinės sistemos, išsiskiriusios konkrečioje ekonominėje ir socialinėje aplinkoje. Pirminis profesinis mokymas paprastai yra vidurinio ugdymo⁸ dalis, tačiau į jį taip pat įtrauktas aukštasis mokslas (daugelyje šalių vadinama „Fachhochschulen“, taikomųjų mokslų universitetais arba profesinėmis mokyklomis)⁹. Prie tęstinio profesinio mokymo priskiriamas įvairus skirtingų mokymo paslaugų teikėjų profesinės pakraipos mokymas. Pirminis profesinis mokymas teikiamas sąlyginai reglamentuotose sistemose, o tęstinis profesinis mokymas yra dažnai nereglamentuotas. Bendra tai, kad abiejų rūšių mokymo srityse patiriama sunkumų ir abi turi būti atnaujintos.

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 166 straipsnyje teigiama, kad „*Sajunga įgyvendina profesinio mokymo politiką, kuri remia ir papildo valstybių narių veiksmus...*“. 2002 m. pradėtu vykdyti Kopenhagos procesu¹⁰ padedama valstybėms narėms atnaujinti profesinio mokymo sistemas. Šiuo procesu skatintas mokymosi rezultatais grindžiamas metodas, mokymosi visą gyvenimą perspektyva ir remiamas bendrų orientacinių priemonių (Europaso, Europos kvalifikacijų sandaros (EKS), Europos profesinio mokymo kreditų sistemos (EPMKS) ir Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos (EPMKUOS)) sukūrimas.

2010 m. gruodžio mėn. už profesinį mokymą atsakingi ES ministrai, Europos socialiniai partneriai ir Europos Komisija peržiūrės Kopenhagos proceso prioritetus. Todėl šio komunikato tikslas yra pasiūlyti būsimo profesinio mokymo viziją. Komunikatas grindžiamas strategija „Europa 2020“ ir Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strategine programa iki 2020 m.¹¹, ir prisideda prie jų įgyvendinimo. Be to, jame atsižvelgiama į ES atnaujintą socialinę darbotvarkę¹² ir ES jaunimo strategiją¹³.

---

⁷ COM (2008) 868 ir Ekspertų grupės ataskaita dėl naujų gebėjimų naujoms darbo vietoms (2010 m.).

⁸ Vidutiniškai profesinio mokymo studentai vidurinio ugdymo lygmenyje ES sudarė 51,5 %, ir šis santykis skirtingose valstybėse narėse smarkiai svyravo – Kipre jie sudarė 13 %, o Austrijoje – 77 %.

⁹ Remiantis Komisijos atliktu profesinio mokymo modelių tyrimu, visoje ES apie 13 % studentų mokosi aukštojo mokslo profesinio mokymo įstaigose ir apie 10 % dirbančiųjų turi aukštojo mokslo laipsnio nesuteikiančio mokymo baigus vidurinę mokyklą diplomą.

¹⁰ http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm.

¹¹ OL C 119/2, 2009 5 28.

¹² COM (2008) 412.

¹³ COM (2009) 200.

2. NAUJASIS POSTŪMIS PROFESINIAM MOKYMUUI

Iki 2020 m. profesinis mokymas Europoje turėtų prisidėti prie ES mokymosi visą gyvenimą sistemų pažangos ir vienodų sąlygų sudarymo, tokiu būdu prisidedant prie strategijos „Europa 2020“ pažangaus ir integracinio augimo tikslų siekimo. Šiuo tikslu:

- *pirminis profesinis mokymas turėtų tapti patrauklia mokymosi galimybe, gerai pritaikyta prie darbo rinkos poreikių ir kelių į aukštąjį mokslą;*
- *turėtų būti užtikrintas žmonėms skirtingose gyvenimo situacijose lengvai prieinamas tęstinis profesinis mokymas, kuriuo būtų sudaromos sąlygos tobulinti įgūdžius ir keisti karjerą;*
- *turėtų būti užtikrintos lanksčios, mokymosi rezultatus, įskaitant diplomus, pripažinimu grindžiamos sistemos, kuriomis būtų remiami individualaus mokymosi būdai;*
- *turėtų būti tinkamai remiami sunkumų patiriantys asmenys;*
- *neatsiejama profesinio mokymo dalimi turėtų tapti tarpvalstybinis judumas.*

Šiame skyriuje aprašomi pagrindiniai klausimai, kuriuos reikėtų apsvarstyti atnaujintame Kopenhagos procese. Skyrius grindžiamas keturiais Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos iki 2020 m. prioritetais: mokymusi visą gyvenimą ir judumu, kokybe ir veiksmingumu, vienodomis galimybėmis ir aktyviu pilietiškumu, ir novatoriškumu, kūrybingumu bei verslumu. Taip pat įtrauktas tarptautinio bendradarbiavimo profesinio mokymo srityje aspektas.

2.1. Esminis profesinio mokymo vaidmuo mokymuisi visą gyvenimą ir judumui

Kintant Europos gyventojų struktūrai ir dažnėjant karjeros vidurio pokyčiams, didėja poreikis nuolat tobulinti įgūdžius, o kartu didėja ir santykinė tęstinio profesinio mokymo svarba. Todėl reikėtų kuo labiau padidinti galimybes mokytis įvairiuose lygmenyse. Tam gali prireikti iš esmės keisti tai, kaip, kada ir kas organizuoja, teikia ir finansuoja profesinį mokymą.

Lanksčios galimybės mokytis ir tobulinti kvalifikaciją

Panašu, kad būtinos lankstesnės mokymosi rezultatų įgijimo, vertinimo ir kvalifikacijų už juos suteikimo sąlygos.

Didėja darbdavių vaidmuo teikiant tęstinio profesinio mokymo paslaugas, ir spartėjant pokyčiams darbuotojams jie turi sudaryti galimybes dalyvauti intensyviuose mokymo kursuose. Tradiciniams pirminio mokymo paslaugų teikėjams, pavyzdžiui, profesinėms mokykloms, gali tekti įvesti lanksčius pasirinktinius tęstinio profesinio mokymo modulius, skirtus nevienalytėms besimokančiųjų grupėms. Aukštojo mokslo institucijoms tikriausiai teks pradėti teikti tęstinio profesinio mokymo paslaugas, siūlant į klientus orientuotą mokymą, pritaikytą prie darbuotojų ir darbdavių, visų pirma labai mažų ir mažų bendrovių, poreikių. Lanksčias galimybes mokytis turės papildyti lankstus darbo ir darbo rinkos organizavimas. Konkrečiu uždaviniu taps darbo, mokymosi ir šeiminių gyvenimo suderinimas, siekiant labiau įtraukti moteris.

Įteisinus neformalųjį mokymąsi ir savišvietą¹⁴, sudarytos sąlygos tobulinti įgūdžius ir grąžinti žmones į darbo rinką. Šiam tikslui pasiekti, kaip skatinama pagal EKS ir EPMKS, labai

¹⁴ Europos neformaliojo mokymosi ir savišvietos patvirtinimo gairės (CEDEFOP, 2009 m.) yra tiesioginis Kopenhagos proceso rezultatas.

svarbu profesinėms kvalifikacijoms taikyti rezultatais grindžiamą metodą – šį principą būtina įtraukti į visas švietimo ir mokymo sistemos dalis.

Bendra „įgūdžių tobulinimo“ tendencija daro poveikį profesinio mokymo ir aukštojo mokslo santykiui. Reikėtų prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ pagrindinio tikslo – padidinti tretinio lygmens absolventų skaičių iki 40 % – įgyvendinimo, užtikrinti aiškų kelių tarp profesinio mokymo ir aukštojo mokslo atvėrimą ir teikti didelę paramą tretiniam profesiniam mokymuisi. Su EKS susietos išsamios nacionalinės kvalifikacijų sistemos padės užtikrinti profesinio mokymo ir aukštojo mokslo laidumą: aukščiausi kvalifikacijų sistemų lygmenys turėtų apimti abu sektorius, užtikrinant didelį Europos kreditų perkėlimo sistemos (EKPS) ir EPMKS panašumą.

Mokymosi visą gyvenimą galimybes tiek pirminio, tiek tęstinio profesinio mokymo srityse turi papildyti orientavimo ir konsultavimo paslaugos, teikiamos siekiant palengvinti perėjimą nuo mokymo prie darbo ir iš vienos darbo vietos į kitą. Viešųjų įdarbinimo tarnybų teikiamas orientavimas turi būti glaudžiai susijęs su švietimo ir mokymo sistemų teikiamu orientavimu. Tiek jaunimas, tiek suaugusieji turi turėti pereinamiesiems laikotarpiams būtinų gebėjimų, tobulinant jų profesinio orientavimosi įgūdžius¹⁵. Orientavimas turėtų pereiti nuo „testavimo“ prie „ragavimo“ požiūrio, jaunimui suteikiant galimybę susipažinti su įvairiais profesiniais amatais ir karjeros galimybėmis. Reikėtų atkreipti ypatingą dėmesį į lyčių lygybės klausimą, kad jaunimas būtų skatinamas imtis ne vien tradicinių, lyčių stereotipus atitinkančių profesijų.

Strateginis požiūris į judumą profesinio mokymo srityje

Panašu, kad būtina skubiai didinti tarpvalstybinį mokymosi judumą profesinio mokymo, ypač pradinio profesinio mokymo, įskaitant gamybinės praktikos dalyvius, srityje. Judumas gali padėti įveikti kalbų barjerus, išugdyti pasitikėjimą savimi, gebėjimą prisitaikyti, atsakomybės jausmą, padidinti įsidarbinimo galimybes ir suteikti tarpkultūrinio bendravimo gebėjimų. Strategijoje „Europa 2020“ ir jos iniciatyvoje „Judus jaunimas“ pabrėžiama mokymosi judumo vertė ir siūloma siekti, kad mokymosi judumas būtų prieinamas visam jaunimui. Šiuo tikslu reikėtų išnagrinėti naujoviškus būdus, kaip padidinti profesinio mokymo, ypač gamybinės praktikos dalyvių, judumą.

Studijos arba mokymas kitose šalyse turėtų tapti įprasta profesinio mokymo dalimi tiek besimokantiejiems, tiek specialistams. Šiuo požiūriu profesinio mokymo programose ypač svarbios užsienio kalbos. Mokymo judumo patirtis turi būti pripažįstama taikant EPMKS. Gamybinė praktika įmonėse susijusi su konkrečiu uždaviniu – į procesą įtraukti įmones, paprastai MVĮ. Remiantis bandomojo projekto „Mobilumas gamybinės praktikos dalyviams“ rezultatais, šiuo tikslu reikėtų sukurti atitinkamas judumo paramos struktūras, kurių veiklai vadovautų kompetentingų profesinio mokymo suinteresuotųjų subjektų tinklai. Fizinį judumą turėtų papildyti „virtualus judumas“, remiant IRT naudojimą (e. mokymąsi). Atsižvelgiant į konkrečias profesinio mokymo problemas, siūlomu judumo lyginamuoju standartu, parengtu taikant atvirąjį koordinavimo metodą švietimo ir mokymo srityje, turėtų būti nustatytas plataus užmojo konkrečiai profesinio mokymo srities tikslas.

Siekiant atnaujinti profesinio mokymo sistemas, įtraukiant mokymąsi visą gyvenimą ir judumą, bus būtinas aktyvus visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas ir įsipareigojimas. Valdžios institucijos visuose lygmenyse atlieka skirtingas, tačiau esmines funkcijas. Reikėtų remti socialinius partnerius, kad jie atliktų savo funkciją organizuojant, teikiant ir finansuojant

---

¹⁵ OL C 319, 2008 12 13, p. 4–7.

mokymą, tačiau jie taip pat turėtų aktyviai dalyvauti skatinant judumą ir sudarant tam geresnes sąlygas. Asmenys turi būti motyvuojami naudotis judumo ir mokymosi visą gyvenimą galimybėmis, taikant veiksmingas ir tvarias finansavimo priemones ir sistemas (pavyzdžiui, mokymo kvitus, asmenines mokymosi sąskaitas, mokymo fondus ir kt.).

Pagrindiniais profesinio mokymo veiksmais, skirtais remti mokymąsi visą gyvenimą ir judumą, dėmesys turėtų būti kreipiamas į:

- *lanksčius pasirinktinius modulius, kuriais būtų kuo labiau padidintas darbdavių, įprastų mokymo paslaugų teikėjų ir aukštojo mokslo institucijų teikiamo tęstinio profesinio mokymo prieinamumas, kartu taikant atitinkamas finansines paskatas;*
- *aiškių kelių nuo profesinio mokymo į aukštąjį mokslą atvėrimą ir tretinio profesinio mokymo programų rengimą;*
- *aukštą neformaliojo mokymosi ir savišvietos įteisinimo lygį;*
- *integruotas orientavimo ir konsultavimo paslaugas, teikiamas siekiant palengvinti pereinamuosius laikotarpius ir padėti pasirinkti mokymą ir profesinę veiklą;*
- *sisteminę EKS, EPMKS ir Europaso naudojimą iki 2020 m., siekiant kvalifikacijų skaidrumo ir mokymosi rezultatų perkeliamumo;*
- *tarptvalstybinio judumo strategijas profesinio mokymo paslaugų teikėjų lygmenyje, kurias palengvintų atitinkamos judumo paramos struktūros.*

2.2. Profesinio mokymo patrauklumo ir kompetencijos didinimas, gerinant kokybę ir veiksmingumą

Profesinio mokymo patrauklumas ir kompetencija priklauso nuo įvairių veiksnių. Asmeniui patrauklumas priklausys nuo trumpalaikių ir ilgalaikių rezultatų (lengvo perėjimo nuo mokyklos prie darbo prasmė), konkrečių profesijų paklausos¹⁶, darbo užmokesčio dydžio ir karjeros perspektyvų. Vertinant apskritai, profesinio mokymo patrauklumas priklauso nuo jo kokybės ir veiksmingumo, aukštų mokytojų ir instruktorių standartų, pritaikymo prie darbo rinkos poreikių ir kelių be akloviečių, kuriuos jis atveria tolesniam mokymuisi, įskaitant tretinį lygmenį.

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimas

Nors kokybės užtikrinimo svarba paprastai pripažįstama, panašu, kad kokybės užtikrinimo politika ir „kokybės kultūra“ profesinio mokymo srityje dar neįgyvendintos. Neseniai priimtoje Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinėje sistemoje (EPMKUOS) apibrėžta tiek pirminio, tiek tęstinio profesinio mokymo **kokybės** darbotvarkė, kuria siekiama didinti skaidrumą ir padėti sukurti abipusį nacionalinių profesinio mokymo sistemų pasitikėjimą. Europos lygmeniu nacionalinių kokybės užtikrinimo orientacinių punktų (angl. QANRP) bendradarbiavimą užtikrins EPMKUOS tinklas. Nacionaliniu lygmeniu reikės sukurti kokybės užtikrinimo sistemą, taip pat remti mokymo paslaugų teikėjus, siekiant užtikrinti įgyvendinimą ir išsipareigojimą visuose lygmenyse.

Kintantis mokytojų ir instruktorių vaidmuo

Atnaujinant profesinį mokymą labai svarbus mokytojų ir instruktorių vaidmuo, atkreipiant dėmesį į jų samdymo būdą, profesinį tobulėjimą ir statusą visuomenėje. Ateityje, kurioje, kaip minėta, dominuoja pokyčiai, tiek profesijos mokytojams, tiek instruktoriams kils naujų

¹⁶ Remiantis *Manpower* analize *Hot jobs 2009*, šiuo metu daugiausia trūksta tradicinių amatų (stalių, suvirintojų, santechnikų) įgūdžių.

sunkumų¹⁷, susijusių su naujais pedagoginiais metodais, mokymo programos rengimu, kokybės užtikrinimu, valdymo ir administracinėmis užduotimis.

Mokytojų ir instruktorių vaidmenys supanašėja: instruktoriui darbinėje aplinkoje reikės turėti daugiau pedagoginių gebėjimų ir atlikti patarėjo bei auklėtojo funkciją; o mokytojui mokykloje, kaip ir instruktoriui, reikės gerai suvokti darbo praktiką. Į šį supanašėjimą reikėtų atsižvelgti samdymo politikoje ir nuolat tobulinti įgūdžius bei gebėjimus, kurie turėtų būti įteisinti ir atsispindėti jų karjeroje.

Profesinė kompetencija ir gerai išvystyti bendrieji gebėjimai

Dėmesys bendriesiems gebėjimams tampa neatidėliotinu prioritetu ir profesinio mokymo srityje¹⁸. Bendrieji gebėjimai yra mokymosi visą gyvenimą ir sėkmingos profesinės karjeros pagrindas. Bendrieji gebėjimai turėtų būti vystomi ne tik privalomojo švietimo lygmenyje, bet ir pirminiame bei tęstiniame profesiniame mokyme. Be to, dėl sparčių technologinių pokyčių reikia nuolat tobulinti konkrečius profesinius įgūdžius¹⁹. Reikėtų, kad kuo geriau derėtų tiek labai išlavinti profesiniai įgūdžiai, tiek bendrieji gebėjimai.

Siekiant profesinį mokymą kuo labiau priderinti prie darbo rinkos poreikių, reikėtų skatinti įvairias mokymosi darbo vietoje formas. Remiantis tyrimais, mokymasis darbo vietoje padidina įsidarbinimo galimybes aktyvaus gyvenimo pradžioje. Mokymasis darbo vietoje taip pat sudaro sąlygas profesinio mokymo srityje taikyti mokymosi rezultatais grindžiamą metodą ir pereiti prie gebėjimais grindžiamo mokymosi, gebėjimų kvalifikacijų ir vertinimo (įgūdžių demonstravimo). Todėl reikėtų skatinti darbdavius suteikti kuo daugiau gamybinės praktikos ir stažuotų galimybių.

Veiksmingumas ir priderinimas prie darbo rinkos pasitelkiant partnerystę

Kaip pabrėžta strategijoje „Europa 2020“, suinteresuotųjų profesinio mokymo subjektų partnerystė, ypač socialinių partnerių dalyvavimas rengiant, organizuojant, teikiant ir finansuojant profesinį mokymą, yra būtina **veiksmingumo** ir priderinimo prie darbo rinkos poreikių sąlyga. Daugelyje šalių ši partnerystė kuriama kaip įgūdžių tarybos²⁰, kurios dalyvauja stebint darbo rinkas, rengiant įgūdžių profilius bei mokymo programas, sertifikuojant ir kt. Bandomosios Europos sektorių tarybos darbo vietų ir įgūdžių klausimams spręsti, kurių veikla turėtų būti pradėta 2011 m., turėtų padėti skleisti informaciją apie šios srities tendencijas ir geriausias patirtis²¹.

Profesinis mokymas bus geriau pritaikytas prie darbo rinkos parengus išankstinio planavimo priemones, kurios padės priderinti įgūdžius prie darbo vietų²². Remdamiesi tokiu priderinimu, profesinio mokymo paslaugų teikėjai, bendradarbiaudami su vietos darbo rinkos atstovais,

---

¹⁷ CEDEFOP, Suomijos nacionalinė švietimo valdyba (2009 m.), *Competence Framework for VET professions*.

¹⁸ 2010 m. gegužės 11 d. Tarybos išvados dėl kompetencijų, kuriomis prisidedama prie mokymosi visą gyvenimą ir iniciatyvos „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“ įgyvendinimo, OL C 135, 2010 5 26, p. 8–11.

¹⁹ ES juntamas IRT įgūdžių trūkumas ir iki 2015 m. gali trūkti įgūdžių, būtinų 700 000 IT srities darbo vietų. COM (2010) 245 „Europos skaitmeninė darbotvarkė“, 2.6 skyrius.

²⁰ Komisijos ES lygmens sektorių tarybų užimtumo ir įgūdžių klausimams spręsti tyrimas.

²¹ Siekiant atsižvelgti į MVĮ poreikius, Komisija atlieka būsimų įgūdžių poreikių labai mažose ir amatų įmonėse iki 2010 m. tyrimą.

²² Ekspertų grupės ataskaita dėl naujų įgūdžių naujoms darbo vietoms (2010 m.)

turėtų gebėti atitinkamai pritaikyti mokymo programas, atsižvelgdami į įgūdžių trūkumą, perteklių ar nebeaktualius įgūdžius. Kad šios numatymo priemonės būtų nuoseklios ir palyginamos, būtina tobulinti metodiką, įskaitant bendros įgūdžių, gebėjimų ir profesijų klasifikavimo sistemos, grindžiamos mokymosi rezultatais, parengimą.

Pagrindiniais veiksmais pirminio ir tęstinio profesinio mokymo kokybei ir veiksmingumui gerinti turėtų būti siekiama:

- *įgyvendinti kokybės užtikrinimo sistemas nacionaliniu lygmeniu, kaip rekomenduojama EPMKUOS;*
- *parengti gebėjimų sistemą pirminio ir tęstinio profesinio mokymo mokytojams ir instruktoriams;*
- *darbo jėgai suteikti aukštos kokybės, darbo rinkos poreikius atitinkančius profesinius įgūdžius, vis dažniau naudojant įvairias mokymosi darbo vietoje formas;*
- *stiprinti bendrųjų gebėjimų ugdymą, siekiant užtikrinti besimokančiųjų ir dirbančiųjų gebėjimą prisitaikyti ir lankstumą;*
- *profesinį mokymą kuo geriau pritaikyti prie kintančių darbo rinkos poreikių, taikant išankstinio planavimo priemones ir bendradarbiaujant su socialiniais partneriais bei viešomis įdarbinimo tarnybomis.*

2.3. Vienodos galimybės ir aktyvus pilietiškumas

Švietimas ir mokymas yra labai svarbus skatinant vienodas galimybes, socialinę įtrauktį ir aktyvų pilietiškumą. Turinčiųjų žemą kvalifikaciją, migrantų kilmės besimokančiųjų, bedarbių ir turinčiųjų specialiųjų poreikių socialinė atskirtis dažnai susijusi su kelių elementų visuma, pavyzdžiui, žemos formalios kvalifikacijos ir pagrindinių įgūdžių bei įvairiose srityse aktualių gebėjimų trūkumu. Švietimas ir mokymas gali būti svarbios socialinės atskirties mažinimo priemonės; ypač didelis vaidmuo tenka profesinio mokymo sistemoms²³.

Įtrauklusis profesinis mokymas visiems naudingam augimui

Vienas pagrindinių strategijos „Europa 2020“ tikslų – anksti paliekančiųjų tiek bendrojo lavinimo, tiek profesinę mokyklą skaičių sumažinti iki 10 %. Kai kurių šalių, kuriose taikomos aukšto lygio mokymo nuostatos, įskaitant gamybos praktikos sistemas, pavyzdžiai rodo, kad profesinis mokymas nebaigusiesiems mokyklų gali suteikti galimybę vėl pradėti mokytis. Mokymasis ne klasėje, o darbo vietoje, glaudžiai susietas su vietos darbo rinka ir kuriuo integruojamas neformalusis mokymasis ir savišvieta, gali tapti patrauklia alternatyva mažiau akademiškai orientuotiems besimokantiejiems.

Prie individualių besimokančiųjų poreikių pritaikytas profesinis mokymas labai padeda didinti įtrauktį. Teikiamas mokymas turėtų būti lankstesnis, suskirstytas į modulius ir sudaryti galimybes rinktis individualaus mokymosi būdus. Tokie metodai yra veiksmingesni, kai mokymas rengiamas kaip pagrindinio profesinio mokymo dalis, o ne konkretūs kursai tikslinėms grupėms. Tačiau kai kurių grupių, pavyzdžiui, neįgaliųjų arba migrantų kilmės

²³ 2010 m. gegužės 11 d. Tarybos išvados dėl švietimo ir mokymo socialinio aspekto, OL C 135, 2010 5 26, p. 2–7.

asmenų, integracijai gali prireikti papildomų priemonių, pavyzdžiui, neformaliojo mokslo ir savišvietos įteisinimo ir konkrečių kalbų kursų migrantams.

Kuo labiau profesinis mokymas yra integruotas į bendrą švietimo ir mokymo sistemą, tuo svarbesnis gali būti jo vaidmuo socialinei lygybei. Profesinio mokymo kompetencijos gerinimas, kelių nuo profesinio mokymo į aukštąjį mokslą atvėrimas ir tretinio lygmens profesinio mokymo programų stiprinimas gali padidinti profesijos besimokančiųjų galimybes ir sudaryti sąlygas siekti aukštesnės socialinės padėties.

Visa tai turėtų papildyti prieinamos ir tikslinės orientavimo paslaugos, kuriomis būtų teikiama papildoma parama besimokantiems, kuriems kyla pavojus neatskleisti savo gebėjimų, svarbiausiais pereinamaisiais laikotarpiais. Be to, būtina nuolat stebėti profesijos besimokančiųjų, ypač priklausančių rizikos grupėms, užimtumą, taip pat besimokančiųjų socialinio ir ekonominio profilio duomenis ir nebaigusiujų profesinių mokyklų skaičių²⁴.

Kuo labiau profesinis mokymas bus susijęs ne vien su darbo rinkos aspektu, tuo labiau juo bus skatinamos vienodos galimybės. Profesinis mokymas gali prisidėti prie žmonių profesinio ir socialinio tapatumo formavimo ir jų priklausomybės tos srities specialistų grupei jausmo. Taip prisidedama prie socialinio kapitalo, pasitikėjimo ir integravimo į visuomenę. Bendrieji aktyvaus pilietiškumo gebėjimai gali būti ugdomi rengiant mokymo programas, dalyvavimą skatinančius darbo metodus, besimokantiems dalyvaujant sprendimų priėmimo ir kuriant profesinio mokymo paslaugų teikėjų, vietos bendruomenių bei pilietinės visuomenės organizacijų partnerystes.

Pirminis profesinis mokymas gali itin prisidėti mažinant nebaigusiujų mokyklos skaičių, gerinant vienodas mokymosi galimybes ir sudarant sąlygas rizikos grupėms siekti aukštesnės socialinės padėties:

- *teikiant aukštos kokybės prie individualių poreikių pritaikytą mokymą, orientuotą į mokymąsi darbo vietoje;*
- *užtikrinant rizikos grupėms galimybę po profesinio mokymo siekti aukštojo mokslo;*
- *taikant „žymelių sistemas“ profesijos besimokančiuju, ypač priklausančių rizikos grupėms, užimtumui stebėti.*

Tęstinis profesinis mokymas gali ypač padėti padidinti rizikos grupių dalyvavimą darbo rinkoje:

- *teikiant lanksčius ir į modulius suskirstytus individualaus mokymosi būdus;*
- *taikant mokymosi darbo vietoje metodus, kuriais orientuojamasi į bendrųjų gebėjimų įgijimą;*
- *teikiant orientavimo paslaugas ir įteisinant ankstesnę mokymąsi, ypač migrantams, siekiant palengvinti jų integraciją į visuomenę.*

Siekiant vystyti bendruosius aktyvaus pilietiškumo gebėjimus:

²⁴ Žr. EPMKUOS rekomendacijos 5 ir 6 rodiklius.

- *reikėtų stiprinti profesinio mokymo paslaugų teikėjų, vietos bendruomenių, pilietinės visuomenės organizacijų, tėvų ir besimokančiųjų partnerystes.*

2.4. Novatoriškumas, kūrybingumas ir verslumas

Kaip pabrėžiama strategijoje „Europa 2020“, švietimo ir mokymo sistemų mokymo programos turėtų būti orientuotos į kūrybingumą, novatoriškumą ir verslumą. Kad atliktų savo funkciją, profesinis mokymas turi atspindėti ekonomikos ir visuomenės pokyčius.

Būtina **kūrybingumo ir novatoriškumo** skatinimo vizija, kuria būtų susitelkiama į asmenis atnaujintose aukštos kokybės profesinio mokymo sistemose. Profesinio mokymo paslaugų teikėjai, bendradarbiaudami su institucijomis ir įmonėmis, turėtų remti kūrybingumą ir inovacijoms palankią sistemą, kuria būtų skatinama imtis rizikos ir eksperimentuoti.

Profesinio mokymo paslaugų teikėjai turėtų naudoti patirtimi grindžiamą mokymą, besimokantiesiems skirti neįprastas užduotis ir teikti neįprastų situacijų pavyzdžius. Panašu, kad būtina skatinti aktyvų mokymąsi profesijos mokant tiek darbo vietoje, tiek mokykloje ir suteikti galimybę besimokantiesiems kontroliuoti ir tobulinti jų pačių mokymąsi, taip pat naudojant novatoriškas, kūrybingas ir specialiai sukurtas IRT priemones, įskaitant e. mokymąsi, siekiant gerinti mokymo prieinamumą ir lankstumą.

Taip pat reikėtų skatinti **verslumo** – iniciatyvumo, gebėjimo sumanymus paversti realybe, kūrybingumo, pasitikėjimo savimi, mokymą, verslumo mokant visus profesijos besimokančiuosius, visose mokymo programose ir visose studijų srityse²⁵. Turėtų būti atkreipiamas dėmesys į savisamdą kaip karjeros galimybę ir mokoma, kaip pradėti savo verslą. Verslumas turi tapti įprasta mokytojų ir instruktorių gebėjimų sistemos dalimi. Europos lygmeniu reikėtų remti ir toliau tobulinti įvairias iniciatyvas, kuriomis skatinamas verslumas ir geroji verslumo mokymo patirtis, pavyzdžiui, tinklų kūrimą, bandomąjį projektą „Erasmus programa jauniems verslininkams“, pedagogų ir verslininkų mainus.

Profesiniu mokymu gali būti remiamas besimokančiųjų kūrybingumas, novatoriškumas ir verslumas:

- *teikiant aktyvų ir patirtimi grindžiamą mokymą, kuriuo skatinami e. įgūdžiai, rizikavimo kultūra, iniciatyva, smalsumas, vidinė motyvacija ir kritinis mąstymas;*
- *įtraukiant verslumą į profesijos mokytojų ir instruktorių gebėjimų sistemą.*

2.5. Tarptautinis bendradarbiavimas profesinio mokymo srityje

ES profesinio mokymo politika turėtų tapti tolesnio politikos dialogo ir abipusio mokymosi su tarptautine bendruomene, įskaitant trečiąsias šalis ir susijusias tarptautines organizacijas, objektu.

Būtų galima pradėti struktūrinį bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis ir jį toliau plėtoti su šalimis kandidatėmis, gavus paramą iš Europos mokymo fondo, kurio indėlis buvo labai naudingas remiant profesinio mokymo programų ir kokybiškų mokymo metodų rengimą šiose šalyse. Europos Sąjungos bendros orientacinės priemonės ir politikos metodai yra svarbios

²⁵ Ekspertų grupės ataskaita dėl verslumo profesinio mokymo srityje (2009 m.).

profesinio mokymo sistemų atnaujinimo šalyse partnerėse, ypač šalyse kandidatėse, gairės. Šis bendradarbiavimas gali prisidėti prie tarpvalstybinio bendradarbiavimo, regioninės plėtros, geresnio teisinio judumo valdymo ir kovos su nelegalia migracija.

Taip pat šį bendradarbiavimą būtų galima plėtoti toliau, įtraukiant OECD, UNESCO (konkrečiai UNEVOC) ir Tarptautinę darbo organizaciją ir vykdant mokslinius tyrimus ir formuojant įrodymais grindžiamą profesinio mokymo politiką (bendradarbiavimas EBPO suaugusiųjų įgūdžių tyrimo programoje (PIAAC)).

3. NAUJOJI EUROPOS BENDRADARBIAVIMO PROFESINIO MOKYMO SRITYJE DARBOTVARKĖ

Europos bendradarbiavimo profesinio mokymo srityje atnaujinimas 2010 m. pabaigoje turėtų būti glaudaus valstybių narių, Komisijos ir socialinių partnerių bendradarbiavimo rezultatas. Atsižvelgiant į tai reikėtų apibrėžti prioritetus ateinančiam dešimtmečiui ir nustatyti trumpesnio laikotarpio tikslus, kuriuos suinteresuotieji subjektai reguliariai peržiūrėtų. Šis komunikatas – tai Komisijos indėlis į profesinio mokymo atnaujinimo ES darbotvarkę. Jame numatomi politikos veiksmai, kuriais būtų remiama strategija „Europa 2020“.

Europos bendradarbiavimas profesinio mokymo srityje iki šiol buvo sėkmingas, ypač nustatant keletą bendrų ES priemonių kvalifikacijų skaidrumui ir perkeliamumui didinti. Tačiau strategijos „Europa 2020“ darbotvarkėi būtinas daug drąsesnis požiūris į profesinio mokymo sistemų reformas. Todėl Komisija ragina už profesinį mokymą atsakingus ES ministrus ir Europos socialinius partnerius:

- patvirtinti plataus užmojo profesinio mokymo atnaujinimo darbotvarkę;
- nustatyti konkrečius per ateinantį dešimtmetį siektinus rezultatus;
- ryžtingai įsipareigoti ją įgyvendinti vykdant nacionalines strategijos „Europa 2020“ reformų programas.

Ateinantį dešimtmetį bus laikas veikti, pradėdant skubiai įgyvendinti ES bendras orientacines priemones, kaip antai EKS, EPMKS, Europasą ir EPMKUOS. Valstybėms narėms tenka pagrindinis vaidmuo, bendradarbiaujant su socialiniais partneriais ir įtraukiant regionines ir vietos institucijas, profesinio mokymo paslaugų teikėjus, mokytojus ir instruktorius bei besimokančiuosius visuose lygmenyse. Europos lygmeniu, siekiant remti sutartų veiksmų rengimą ir vykdymą, bus naudojamos jau veikiančios sistemos, kaip antai Profesinio mokymo generaliniai direktoriai (DGVT) ir Profesinio mokymo patariamasis komitetas (ACVT), taip pat atitinkamos ES programos. Be to, kaip buvo raginama strategijoje „Europa 2020“, Europos lygmens socialiniai partneriai turėtų rengti savo pačių iniciatyvas, kuriomis būtų siekiama didinti profesinio mokymo patrauklumą.

Bendrijos priemonės yra labai svarbios remiant tiek atnaujinimo darbotvarkę, tiek profesinio mokymo judumą. Per 15 egzistavimo metų pagal programą „Leonardo da Vinci“ buvo paremta per 600 000 jaunimo profesinio mokymo stažuocių, 110 000 profesijos mokytojų ir instruktorių mainų ir 2 000 novatoriškų projektų. Ja taip pat teikiama svarbi parama skaidrumo priemonių įgyvendinimui. Programa „Leonardo da Vinci“ turėtų būti toliau svariai remiamos prieinamumo, judumo ir novatoriškumo skatinimo profesinio mokymo srityje priemonės, vykdomos pagal mokymosi visą gyvenimą programą. Siekiant remti profesinio

mokymo sistemų atnaujinimą, ypač asmenų dalyvavimą tęstiniame profesiniame mokyme, taip pat reikėtų kuo geriau išnaudoti struktūrinių fondų teikiamą paramą.

Atnaujintas Kopenhagos procesas bus vykdomas taikant atvirąjį koordinavimo metodą švietimo ir mokymo srityse ir susietas su strategija „Europa 2020“, atsižvelgiant į Europos Sąjungos kaip pasaulinių procesų dalyvės vaidmenį. Įrodymais grindžiamas politikos formavimas ir toliau bus remiamas CEDEFOP ir Europos mokymo fondo moksliniais tyrimais, žiniomis ir analize, taip pat Eurostato teikiamais įrodymais.